

Texter om härskartekniker

Mikromakt och härskartekniker kan hamna i resonans och forma globala maktordningar

Fler texter om härskartekniker

När 'köna' blir våld även med jämlika

Jämlika män kan skada en kvinna utan att deras handling i sig innehåller våld. Handlingar där våldet inte ingår i själva handlingen kan genom att könas av andra handlingar förvandlas till våld. Kön, klass och andra former av över- och underordning kan förvandla en våldsfri handling så att den tillfogar en person bestående skador.

Dansa och köna

Det är inte så att väldiga och mäktiga system av kön och klass förvandlar enskilda handlingar till våld. System är inte något stort och omslutande. Det är snarare intensiv växelverkan mellan mängder av små handlingar. Handlingar samverkar och förstärker varandra. Och när detta upprepas skapas system av makt eller motstånd.

Jag använder här köna och klassa om små handlingar som vi lär oss tillsammans med andra, och som samverkar och förstärker varandra. Köna och klassa har inte så mycket med individuella egenskaper att göra. De är snarare sätt att agera tillsammans. Köna och klassa är att samverka, att återskapa vissa relationer till varandra. Köna och klassa är att lära sig mängder med olika danstekniker, olika sätt att dansa ihop.

Följsamhet

Vi känner igen varandras handlingar. Vissa steg och vissa handrörelser är väldigt mycket argentinsk tango, andra är typiskt salsa. Vi kan känna igen könande i exempelvis tonläge och blickar. Men även i hur vi rör oss runt varandra. Könande och klassande kan begripas som danser. En lär sig olika rörelser för att dansa med varandra. Och dessa rörelser sätter sig i kroppen, i rösten, i vårt sätt att röra oss runt varandra, i hur vi riktar oss mot eller från varandra.

Riktningar är viktiga. Sexuell läggning heter på engelska sexuell riktning (orientation). Sara Ahmed visar i sin queerfenomenologi att ett bättre ord vore

orienterar. Köna och klassa är att orientera sig i rummet, i förhållande till saker och ting, och i förhållande till varandra. Det gör att även rum och ting börjar köna. Kön och klass blir därmed inte så mycket individuella egenskaper. De relaterar oss till varandra.

Kaskader

Köna och klassa som inlärd danssteg verkar kanske inte så svårt att analysera. Det vore väl bara att observera noggrant med ett bra genusperspektiv och ett bra klassperspektiv. Problemet är dock att könade handlingar ändrar på andra könade handlingar. Och könade handlingar ändrar på klasshandlingar. Och klasshandlingar ändrar på könade handlingar. Här skulle vi dessutom behöva lägga till mobbing, kränkningar, nationalitet, ras, ålder, familj, husägande ... På oförutsägbara sätt ändrar saker och ting hela tiden på varandra. Detta kallas kaskader.

Kaskader är serier av handlingar där varje handling ändrar förutsättningen för de andra handlingarna. En ny handling får egenskaper från de andra handlingarna. Och den nya handlingen ändrar dessutom egenskaper hos de andra handlingarna.

Män och män och kvinnor och kvinnor dansar könande med varandra. Inte jämt. Men ganska ofta. Exempelvis genom klädstil eller könade personnamn. Exempelvis exotiska kläder och danssteg kan producera både kvinnlighet och vithet. Genom att lyfta upp mångfald och konsumera bruna människor som exotiska kulturer, spännande maträtter och danser, särskiljer vi varandra. På så sätt kan välvilliga mångfaldshandlingar skada människor, och förvandlas till våld.

Svärmar snarare än stora system

På oförutsägbara sätt förändrar handlingar varandra fram och tillbaka. Det är som vi gång på gång blir utsatta för svärmar av könsattacker och svärmar av klassattacker och svärmar av vithetsattacker. Dessutom är våra enskilda handlingar med och ändrar på vad dessa svärmar betyder, vilka egenskaper de får, när de attackerar oss. Könande, klassande och vithetande determinerar oss inte. Däremot är dessa svärmar ofta kraftfulla. Vi kan inte ta kontroll över dem.

Svärmar av könsattacker kan förvandla relativt jämlika handlingar till våld som skapar bestående skador. Ibland lyckas vi eller någon i vår närhet att ändra våldets egenskaper hos dessa svärmande könsattacker. Vi kan inte kontrollera exakt hur, men ibland lyckas vi hindra bestående skador.

Små handlingar förvandlar varandra till våld

Men låt oss för en stund strunta i hur svärmen av könshandlingar får oss i sitt våld. Det jag försöker undersöka här är snarare hur tidigare eller frånvarande svärmar av könsattacker kan förvandla en liten oförarglig synpunkt eller ett påpekande till våld. En liten handling utförd av en jämlik man med goda intentioner kan återaktivera tidigare svärmar av attacker. I en grupp där en kvinna tidigare kände sig trygg kan samma kvinna plötsligt bli hämmad och tyst. En skada har uppstått.

Ett misstag i analysen vore att ignorera hur kön, klass, ras, nationalitet ständigt ändrar varandras egenskaper. Kön och klass är intrasslade kaskader. De är inte särskilda sfärer.

I uppräknningen i förra stycket riskerar jag dock att göra ett andra misstag. Detta andra misstag vore att återinföra gamla föreställningar om mikro och makro. Olika nivåer. Vi behöver även lägga in sådant som mobbing, fysiska våldshandlingar, elakheter, kränkningar, utfrysning, baktaleri och osäkerhet på samma nivå som kön, klass och ras. Det är inte olika nivåer.

Tidigare mobbing kan förvandla en könad handling till våld. Och tidigare könanden kan förvandla påpekanden till mobbing. Ifall vi tar med övergrepp som mobbing och baktaleri i analysen av könande och klassande blir inte hierarkierna helt givna, speciellt inte i enskilda fall. Även privilegierade vita medelklasskvinnor kan bli undertryckta och skygga av våld. Även manliga socialdemokratiska toppolitiker kan få skador av övergrepp. (Här gäller det att inte blanda ihop min analys med märkliga anklagelser om att generell feministisk kritik skulle vara kränkande bara för att en del män och kvinnor upplever skuld när de hör den.)

Vithet eller medelklass skyddar inte någon från att bli utsatt för mobbing eller övergrepp. Judith Butler visar med sin sårbarhetsontologi att det vi alla har gemensamt är att vi är sårbara och beroende av varandra.

Varsamhet och ingripande

Men tillbaka till utgångspunkten för den här texten. Jämlika mäns handlingar kan förvandlas till våld gentemot kvinnor genom att de könas av andra handlingar.

Det här kan låta hopplöst. Men nu är det så att även feministiska, queerande och solidariska ingripanden fungerar som kaskader. Ett ingripande kan hindra att skador uppstår. Och ett ingripande kan förvandla framtida handlingar så att dessa inte åsamkar skador. Ingripanden kan till och med omvandla tidigare våld så att dess skador läks eller förvandlas till motstånd.

För att kunna gripa in vid våld där handlingen inte i sig själv är våld, behöver vi bli varsamma. Vi behöver bli varsamma när någon tystnar, eller blir defensiv, eller tittar bort, eller tja, ändrar röstens tonläge. Motstånd i jämlika grupper handlar mycket om varsamhet gentemot de som är tysta eller som slutar komma på möten. En fallgrop här vore att offergöra dem, underordna dem genom att göra dem till offer.

Boka kurs

[till er organisation.](#)

Träna metoder som hjälper till att skapa jämlikhet?

Hur ingriper gruppen kraftfullt och med omsorg vid härskartekniker och övergrepp?

Hur ingriper gruppen så att ordningar och strukturer samtidigt ändras?

Jag använder ordet varsam istället för uppmärksam. Att ständigt gå omkring och vara medveten och uppmärksam om våld, klass, genus och makt gör en till slut tokig. Det gör att makten får makt över oss. Varsam använder jag snarare som något som sitter i kroppen, i reflexer och färdigheter. Varsam är närmare följsam än uppmärksam. För att bli följsamma mot varandra i en ringdans behöver vi glömma fötter, tekniker och dansteori. Att bli varsamma eller följsamma mot varandra kräver att vi blir omedvetna. Vi lär oss dansa bra med varandra när vi slutar titta på våra egna fötter. När teorier, färdigheter och träning försvinner bort i det omedvetna då övergår det feministiska och queera ingripandet till kunnande och skicklighet.

Per Herngren

2013 05 13 version 0.1.2

Referens

Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009

Sara Ahmed, *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*, Duke University Press, 2007.

Mikrobestraffning härskar över härskarteknik

Små, minimala bestraffningar som inte alls är illa menade kan producera stabilare över- och underordning än härskartekniker.

Härskartekniker är ibland möjliga att skydda sig mot genom exempelvis stöd, regler och effektiva ingripanden. Folk är mer vaksamma idag mot härskartekniker än tidigare. Folk är dessutom alltmer benägna att ingripa. Det hålls regelbundet kurser där deltagare tränar olika tekniker för att ingripa vid härskartekniker. Minibestraffningar däremot är inte till för att härska, de är till för att hjälpa, för att rätta till.

Oförargliga minibestraffningar med välvilliga avsikter uppfattas vanligtvis som normalt i hyggliga och engagerade gemenskaper. De kan dock producera stabila strukturer av över- och underordning som verkar i decennier utan att brytas.

Analysen här är att mikrobestraffningar producerar mäktigare ordningar än härskartekniker. Detta döljs delvis av att härskartekniker ger synligare skador. Våldet i härskartekniker döljer delvis mäktigheten i mikrobestraffningar.

Mikrobestraffningar får sin kraft från

upprepning

Som enskild handling fungerar inte en mikrobestraffningar som en våldsam bestraffning. Det skulle lika gärna kunna vara ett kreativt påpekande. Ett avväpnande skämt. Eller en välvillig och försiktig konfrontation. Det är först när olika mikrobestraffningar hamnar i [resonans](#) med varandra som de förstärker varandra till den grad att skador uppstår. Några blir tysta, hämmade, rädda, hamnar i periferin eller trängs ut ur gemenskapen.

Mikrobestraffning fungerar genom upprepning. Upprepningen kan komma från en enskild som inte tänker på de sammanlagda konsekvenserna av hens handlande. Handlingarna utförs ju av välvilja. De är inte illa menade. Eller så kan olika personer, ofta omedvetna om varandra, upprepa liknande mikrobestraffningar.

Det tar tid innan resonans uppstår men när det uppstår kan effekten mångfaldigas, hundrafalt. Detta kan gå snabbt. Skadorna från våldet blir därmed svåra att förutsäga.

Nya mikrobestraffningar ändrar egenskaper hos tidigare händelser. Det som en gång var kul kan plötsligt förändra sin karaktär, och minnet av den där "roliga kommentaren" kan långt senare åsamka psykiska skador. Mikrobestraffningar reser tillbaka i tiden och ändrar på det som hänt tidigare.

På motsvarande sätt kan tidigare mikrobestraffningar ändra karaktären på nya handlingar. Ett oförargligt påpekande förstärks av tidigare händelser och förvandlas oavsiktligt till våld. Mikrobestraffningar fungerar därmed som [kaskader](#), de ändrar hela tiden på varandras egenskaper.

Här är exempel på några mikrobestraffningar. Det är ingen utförlig systematisk lista utan bygger på idéer från kursdeltagare.

Olika mikrobestraffningar

1. Invändningar. Det går alltid att hitta en invändning till ett förslag eller ett engagemang. Välvilliga invändningar har kanske som avsikt att få igång en kritisk diskussion. En skarp kritik mot ett förslag kan dock diskuteras, samtalet kan lösa problemet. En invändning låter mjukare än kritik, men en invändning går inte att riktigt argumentera mot. Det

är inte så lätt att invända mot en artig invändning. Tillsynes försiktiga invändningar kan ifall de återkommer igen och igen förgifta kreativiteten och göra att vissa slutar att ge förslag.

2. Småirriterad. Men jag sa ju det. Lyssnar du inte? Nyss pratade vi ju om det. Sluta nu! Det här blir tjatigt. Ja, just det, det är ju din fråga. Småirritationer, helt rimlig rakhet, kan när de hamnar i resonans göra människor rädda eller hämmade.
3. Ickemenande menande blickar. Två som utan att mena illa tittar på varandra för att båda uppfattar samma lustighet kan bli del av mikrobestraffande ifall samma "lustiga person" råkar ut för detta regelbundet.
4. Lustigheter. Oförargerliga och välvilliga lustigheter som är till för att uppmuntra en deltagare kan ifall lustigheterna hamnar i resonans med varandra eller andra mikrobestraffningar undertrycka deltagaren.
5. Undvika att göra någon förlägen. Att titta ner i sina papper, och andra sätt för att undvika att göra någon generad, kan ifall det upprepas börja undertrycka dem som "skyddas".
6. Ingen respons. Att byta ämne eller att ignorera något som sägs är ju ofta helt rimligt. Ifall samma personer råkar ut för responslöshet gång på gång kan undertryckande ordningar uppstå.
7. Övertydlig. Att bli pedagogisk eller övertydlig för att hjälpa någon att förstå kan ibland vara rimligt. Men ifall det upprepas kan det få någon att tro att hen är dum, eller att folk uppfattar hen som dum.
8. Jämlika mikrobestraffningar. En gruppkultur av skojande, påpekande, invändande som fördelas jämlikt behöver inte skapa struktur av över- och underordning i just den gruppen. Men deltagare i gruppen kan bli på sin vakt och bygga upp skyddsmekanismer så att de antingen underordnar sig, eller undertrycker andra, utanför gemenskapen i andra grupper.

Kamouflera mikrobestraffning

Mikrobestraffning är svåra att upptäcka. De uppfattas inte var för sig som bestraffningar.

1. Enskilt uppfattas varje mikrobestraffning som vanlig sund rakhet, inte illa menad eller

Välkommen
på [intensivkurs i civilkurage](#)

som ett välvilligt sätt att göra någon uppmärksam på något. Att de ojämnt riktas mot vissa och inte mot andra, och att de på lång sikt förstärker varandra, är svårt att upptäcka.

2. Resultatet av mikrobestraffningar kan bli väldigt stabila system av över- och underordning. Detta döljs genom att individualisera orsaken. Förklaringen till att vissa hämmas eller undertryckts uppfattas som personlighet. Vi är olika. Alla är inte lika framåt. Alla kan inte komma med idéer.
3. Ett ingripande vid mikrobestraffning uppfattas gärna som missriktat. Ingripandet kan tolkas som konfliktskapande eller som dominans. Ingripandet kan också uppfattas kränkande. De som ingriper kan hämmas av små mikrobestraffningar.

[och att ingripa i mikrobestraffningar och härskartekniker!](#)

Eller beställ [kurs till er organisation.](#)

Hur bryts tystnadskulturen?
Hur kan organisationen träna ingripande?

Per Herngren
2013, version 0.2

Tack till deltagare på [helgkurserna i performativt konfliktingripande](#) för hjälp med denna text.

Referens

[Per Herngren, "100 härskartekniker"](#)

Produktiv makt

Mikrobestraffningar och härskartekniker är hämmande och hindrande makttekniker. Michel Foucault har visat att produktiva, skapande makt är mäktigare än hindrande och förbjudande makt. Lönearbete, karriär, "egna hem", banklån och andra produktiva makttekniker är mycket mäktigare än mikrobestraffningar och härskartekniker tillsammans. Denna text tar dock inte upp de makttekniker som får folk entusiastiskt lydig.

Härskartekniker - kurs i ingripande & jämlikare dialog

Beställ en kurs till er organisation eller gå [en öppen kurs](#)

- Vilka metoder för att kombinera omsorg och kraftfulla ingripanden kan bryta tystnadskulturen?
- Hur kan osäkerhet och sårbarhet bli kraftfullt för att ingripa vid övergrepp och sexuella trakasserier?

Under kurser kring [härskartekniker](#) och samtalsmetoder övar deltagarna metoder för kreativa och jämlika samtal. Deltagarna tränar exempelvis styrt lyssnande och immanent dialog, samt de nya mötestekniker som utvecklats efter Jo Freemans [Strukturlöshetens tyranni](#). Under en stor del av kursen tränar deltagarna olika metoder för att ingripa vid makt- och härskartekniker. Det går både att beställa en kurs till organisationen och att gå som deltagare på öppna kurser.

Exempel på övningar

Ingripa i härskartekniker & metoder för jämlikare möten

Bestraffande och diskriminerande särbehandling

Avbruten och ignorerad. Baktala, skitsnack, antydningar, ryktesspridning, uthängning, storgrupp (Se 223)

Rituella mord på ledare, utfrusning, skamning, stämpling, psykisk trakasseri, hantera psykopater, skuldbelägga offret, balansera övergrepp, skylla på offret.

Skiljedom, upprättelse, försoning.

Sexism

Särskilja, idealisera, identitet/utanför/annorlunda. Monopoliserad kunskap.

Underordning, rokad, könsidentifiera, annangöra, nedlåtande, hån. Svaghetstyrka: gråta, ilska.

Broderlig, faderlig, förmyndare, paternalism, maternalism, representera. Peka ut som offer, hjälplös, riddare. Objektivera, homosocialisation

Oönskad flört, ond tro, tafs, sexuella trakasserier, antasta.

Heterosexism

Homofobi, särskilja, heteronormativt, rolltilldela, terapeut, exotisera, idealisera, outa. Undergräva/mångfaldiga kön, queer.

Etnocentrism, rasism, nationalism, ableism, åldersism

Urskilja, avskilja, gruppera, kategorisera, annangöra, kolonialisera, imperialisera, exotisera, idealisera, äkthet, autentisk identitet, förtryckta blir elit, lyckosamt kompenserad, visdom, ren, oförstörd, naturlig, kroppslig, sexualiserad, marginalisera, osynliggöra parter, göras tillgänglig, betitta, integrera, segregera, reducera, naturalisera, offer, tycka synd om.

Kultur som nytt rasbegrepp. Olikhet - mångfald - mångkulturell. Kulturrelativism - olikhet blir likhet blir annorlunda.

Klassism

Leda, representera, disciplinera, lojalitet, exploatera, hjälpa, segregera.

Erkännande: tacksamhet, uppskattning, självförverkligande-i-arbetet, lönearbete som korrumpation, subjektivering.

Bryta medelklassideologier: jagbudskap, låg tonhöjd, självkontroll, ej ingripa, privatisera. Utrymme för att bli arg. Utrymme att vara olik.

Intersektionalism

Annangöra i solidaritet - också, även, precis som. Sexualisera kultur. Avsexualisera ålder, kroppslighet, dubbla offer, offer/förtryckare, makthavare/offer.

Samtal och samarbete

Offerroller och fiendebilder

Bryta vi-dom, Stärka motparten

Stödja motparten när denne är förtryckt

Från defensiv till självklar, sårbar

försoning, förlåta, respektera varandra

Samtalsövningar

Par eller triadövningar: Dialog, styrt lyssnande, dialektisk diskussionsteknik,

Representera: rätt-vi-alla-jag-du.

Säga ifrån, höja rösten, gräla, skälla, skrika, skällsord, visa ilska.

Makt i samtal och beslut

Makttekniker s 213, Maktspråk och maktbeteenden s 215. Triad eller parövningar, pröva att bryta olika maktspråk.

Intimitetens konsensus. Gruppträck. Konflikträdsla. "Du skapar ju konflikter"
Självzensur. Förhandlar i huvudet. Splittring, jargong, ironi, patetisk,

girafföron, moralism, antimoralism, besserwisser, bulldoser, dominera, ta på sig allt ansvar, låsa sig, trotsa, nedvärdera, representera, favoritämne, sanningssägare, sakfixering, formalism, expressionism, jag är sån, känslsam, terapeut, psykologisera, belasta, säger bara sanningen, vampyr, informalism, flörta, beskydda, ointresse, lojalitet, allians, upprepning, negerad uppskattning, asocial pratsamhet, självlyssnare, ej lyssnar, undvika att dras in..

Makt i beslut: Göra exakt vad man lovar, problemlösaren, pragmatism, utopism, stämpla som omöjligt, ointresse, konflikträdsla, brandman, släta över, pyroman,

Makt inbyggt i gruppen: Rävar, erfarna, intimitetens konsensus, gruppen värderar inlägg olika, auktoritär personlighet, grå eminenser, klamra sig fast vid det som är, svansen, avhoppare, löshästar, hoppjerkar, preliminärt, bromskloss, protest

Propaganda: Konflikten, parterna, två parter, se båda sidorna. Osynliggöra, opartisk. Rättfärdiga. Om man får förenkla.

Sekterism: Motargument som bekräftelse, metadialog, bryta mentorskap och idealisering. Insatta och utomstående får olika information. Snällhetens murar.

Manipulation: Smutskasta genom att negera, bekännelse av sina svagheter, alliera bundenhet, stöd som hot.

Demokrati

Metoder för beslut, Mötestekniker. Mötesövning. Beslutsövning.

100 härskartekniker

Texter om ickevåld, konflikthantering, samhällsförändring, civil olydnad och plogbillsrörelsen